

**“KIBERJINOYATLAR: INTERNET ERKINLIGI
VA JAVOBGARLIK CHEGARASI”**

Qosimov Firdavs

13.06.2009

Toshkent davlat yuridik universitet qoshidagi

M.S Vosiqova nomidagi akademik litsey

(1.13-guruh) o‘quvchisi (1-kurs)

nozimankhalilova@gmail.com

**FOKUS: IJTIMOY TARMOQLARDAGI HAQORAT,
FIRIBGARLIK, SHAXSIY MA’LUMOTLARNI TARQATISH**

Annotatsiya: Maqolada kiberjinoyslarning asosiy ko‘rinishlari — ijtimoiy tarmoqlardagi haqorat, onlayn firibgarlik va shaxsiy ma’lumotlarni tarqatish masalalari internet erkinligi va javobgarlik doirasida tahlil qilinadi hamda raqamli mas’uliyatga asoslangan himoya yondashuvi taklif etiladi.

Kalit so‘zlar: kiberjinoiyat, internet erkinligi, raqamli javobgarlik, ijtimoiy tarmoq, shaxsiy ma’lumotlar, onlayn firibgarlik, kiberxavfsizlik.

Аннотация: В статье рассматриваются основные формы киберпреступности — оскорбления в социальных сетях, онлайн-мошенничество и распространение персональных данных — в контексте свободы интернета и ответственности, а также предлагается подход, основанный на цифровой ответственности.

Ключевые слова: киберпреступность, свобода интернета, цифровая ответственность, социальные сети, персональные данные, онлайн-мошенничество, кибербезопасность.

Abstract: The article analyzes key forms of cybercrime — social media harassment, online fraud, and the spread of personal data — within the framework of

internet freedom and responsibility, proposing a digital responsibility–based protection approach.

Keywords: cybercrime, internet freedom, digital responsibility, social networks, personal data, online fraud, cybersecurity.

Kiberjinoyatlar bugungi globallashtirilgan axborot jamiyatining eng dolzarb muammolaridan biriga aylandi. Internet insoniyatga cheksiz axborot almashinuvi, erkin fikr bildirish va tezkor muloqot imkonini berdi. Biroq aynan shu erkinlik chegarasiz muhitda javobgarlik masalasini murakkablashtirdi. Ijtimoiy tarmoqlarda haqorat, tuhmat va kamsitish holatlari ko‘payib borayotgani jamiyatning axloqiy va huquqiy me‘yorlariga yangi sinovlarni yuzaga keltirmoqda. Virtual makonda yozilgan so‘z real hayotdagi oqibatlariga sabab bo‘lishi mumkinligi ko‘pincha e‘tibordan chetda qoladi.

Onlayn firibgarlik esa kiberjinoyatlarning iqtisodiy jihatdan eng xavfli ko‘rinishidir. Soxta akkauntlar, fishing xabarlar, moliyaviy piramida sxemalari orqali fuqarolarning mablag‘lari o‘zlashtirilmoqda. Jinoyatchilar texnologik vositalardan foydalanib, ishonchni manipulyatsiya qilish orqali qurbon topadi. Muammo shundaki, internet makonida shaxsni aniqlash va javobgarlikka tortish an‘anaviy huquqiy mexanizmlarga qaraganda murakkabroq jarayondir.

Shaxsiy ma‘lumotlarni tarqatish ham zamonaviy kiberxavfsizlik tahdidlaridan biridir. Raqamli izlar orqali insonning shaxsiy hayoti, moliyaviy holati yoki obro‘sigacha zarar yetkazish osonlashdi. Ma‘lumotlarning noqonuniy oshkor qilinishi inson huquqlarining buzilishi bilan tengdir. Bu jarayonda internet erkinligi bilan shaxs daxlsizligi o‘rtasidagi nozik muvozanat masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Mazkur muammolarga qarshi kurashishda yangicha yondashuv zarur. Birinchidan, “raqamli javobgarlik madaniyati” tushunchasini shakllantirish lozim. Har bir foydalanuvchi internetda qoldirgan izlari huquqiy va axloqiy oqibatlariga ega ekanini anglab yetishi kerak. Ikkinchidan, profilaktik himoya mexanizmlarini kuchaytirish muhim: ikki bosqichli autentifikatsiya, kuchli parol siyosati, shaxsiy ma‘lumotlarni minimal oshkor qilish tamoyili keng targ‘ib etilishi lozim. Uchinchidan, sun‘iy intellekt asosida zararli kontentni aniqlash va bloklash tizimlarini takomillashtirish kiberjinoyatlarning oldini olishda samarali vosita bo‘la oladi.

Shuningdek, davlat va fuqarolik jamiyati hamkorligida raqamli savodxonlikni oshirish strategiyasi ishlab chiqilishi kerak. Ta‘lim muassasalarida kiberxavfsizlik asoslarini o‘qitish, ommaviy axborot vositalarida ogohlantiruvchi kampaniyalar o‘tkazish muhim ahamiyatga ega. Internet erkinligi mutlaq tushuncha emas; u boshqa shaxsning sha‘ni, qadr-qimmatini va xavfsizligi bilan cheklanadi. Shunday ekan, kiberjinoyatlarga qarshi kurash nafaqat jazolash, balki ongli raqamli muhitni shakllantirish orqali amalga oshirilishi lozim. Raqamli makonda erkinlik va javobgarlik uyg‘unlashgandagina xavfsiz va barqaror axborot jamiyatiga erishish mumkin.